

benimle oynar mısın?

"şimdi ve burada"

Psikolojik ve Sosyal Gelişim Aksamalarına Yönelik Koruyucu ve Önleyici Sosyal Destek Programı

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI

Proje Paydaşı
OTİSTİKLER DERNEĞİ

HAYAT HOLDİNG

AİLELER İÇİN ÇOCUK GELİŞİMİNİ İZLEME KILAVUZU

Değerli Aileler,

Elinizdeki kılavuz çocuğunuzun gelişimini izleyip değerlendirebilmeniz için temel ipuçlarını görebileceğiniz bilgiler içermektedir. Ailenin yetiştiği coğrafya, kültür, sosyal ortam, eğitim ve benzeri farklılıklar olsa da her bebekte aynı şekilde gelişmesini beklediğimiz temel özellikler vardır. Hazırlanan bu kılavuz, çocuğunuzun gelişimini gözlemlemek ve gelişimin olması gerektiği gibi seyredip etmediğini izlemek için anahtar niteliği taşımaktadır.

Çocuğun fiziksel sağlığı çocuk hekimi tarafından mutlaka kontrol altında olmalıdır. Sağlık takibi konusundaki özen ailenin sorumluluğundadır. Devlet hastaneleri, Aile Sağlığı Merkezleri bu takip için başvurulabilecek yerlerdir. Çocuğun bulunduğu aya ve yaşa göre beklenen davranış tepkileri ve uygun özellikler görülmez ise gelişimsel bir aksamın olabileceği düşünülmelidir.

Bu kılavuzda çocukların aylık gelişim özellikleri tablo halinde gösterilmektedir. Gelişim dört alanda aynı zamanda ve etkileşim halinde seyretmektedir. Fiziksel gelişim sırasında çocuğun zihinsel süreçleri de ilerleme halinde olmalıdır. Bebeklikten itibaren bu eş zamanlılığı takip etmek önemlidir. Psikolojik alandaki aksamalar ilk olarak 4-6 ay arasında bir takılma ile başlar ve bu aksama ilerleyen aylarda belirli yetileri geliştirmesine engel olur. Bu bilgi genellikle insanları şaşırtmaktadır. "O kadarlık bebek ne anlasın?" diyebilirsiniz, fakat psikolojik ve sosyal gelişimsel aksamaları olan çocuklar dört aylıkken yaptıkları davranışlardan ve ilgilerden kurtulamamışlardır. Tabloda da göreceğiniz gibi, yaşı ilerlese de ışıklı ve dönen cisimlere ilgileri devam etmektedir. Oysa bu ilginin 4 aydan sonra kaybolmasını bekleriz. Elinizdeki kılavuz bu gözlem ve değerlendirmeleri yapabilemeniz için eş zamanlı gelişimi gösterecek şekilde düzenlenmiştir.

Gelişimsel aksamalar için erken müdahale en çok 36 aya kadar yapılabilmektedir. Bu evreyi geçmiş ve üç yaşını geride bırakmış çocuklarda kalıcı belirtiler yerleşmiş olmaktadır. Elbette bu çocuklar için gelişimi uyarıp ilerletecek çalışmalar yapılabilmektedir. Aksamaları olan bebek veya çocuğun psikolojik ve sosyal gelişim açısından korunması için yapılan çalışmalarda ailenin eşliği ile gelişmeleri birlikte düşünüp değerlendirmek çok büyük bir önem taşımaktadır. Bu amaçla çalışmalarımız aile ve çocuğun eş zamanlı desteklenmesi çerçevesinde gerçekleştirilmektedir.

Gelişimi ve aksama belirtilerini birlikte değerlendirmek gelişim desteğini daha hızlı ve etkili şekilde sağlamaktadır. 36 aydan küçük ve gelişimsel risk taşıyan bir çocukta bu belirtileri gözlemliyorsanız, Benimle Oynar Mısın? Psikolojik ve Sosyal Gelişim Aksamalarına Yönelik Koruyucu ve Önleyici Destek Programı kapsamında, İstanbul Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'ne bağlı başvuru merkezlerinde gerçekleştirilen ücretsiz tarama çalışmalarına katılabilir ve gerekli desteği alabilirsiniz.

Dr. Kln.Psk Nevin Eracar,
Em. Öğretim Üyesi
Otistikler Derneği Başkanı

4-36 AY ARASINDAKİ GELİŞİMİ İZLEME VE ETKİLEŞİM ÖNERİ ÇİZELGESİ (Sandström-Eracar)

16 HAFTALIK (4 ay)

FİZİKSEL	BİLİŞSEL	SOSYO-DUYGUSAL	DİL
<ul style="list-style-type: none"> Göz ve el koordinasyonu gelişmeye başlar. Eylemleri, tepkileri değişmeye başlar. Simetrik hareket el kol ve bacak hareketleri görülür. Çoğu zaman baş öne doğrudur, kollar simetrik şekilde hareket eder. Bacak, gövde kasları organize olmaya başlar. Yastıklarla takviye edilmiş şekilde oturmaktan hoşlanır ve başını destek olmadan dik tutabilir. Bazen bir kolunu bir nesneye doğru uzatır. Görme uyarıları beyinde işlenmeye başlar, fakat bu işlem henüz fiziksel bir tepkiye dönüşmez.	<ul style="list-style-type: none"> Işıkli nesnelere veya hareket eden büyük nesnelere bakma davranışı kaybolmuştur. Çevreyi duyumsama şekli daha seçici bir hâle gelmiştir. Kendi hareketlerini gözler, eline ya da önünde tutulan nesneye bakar. Belirli olan görme alanı içinde (180°) hareket eden bir nesneyi izler.	<ul style="list-style-type: none"> Sosyal davranış önemli ölçüde gelişmiştir ve çocuk annesinin yüzünü, elini ve sesini ayırabilir. Bakımının verilmesinin yanı sıra aile içerisinde kendisine karşı gösterdikleri davranıştan ve sevgilerini ifade ettiği tarzından onlara karşı açıkça bir yakınlık duygusu beslemeye başlamıştır. Gülümseyebilir, gülebilir ve tebessüme tebessümle karşılık verebilir. Yabancı bir yüz gördüğünde ağzını büzebilir. Yabancıların karşısında duyduğu huzursuzluk, altı aydan sonra ancak genel bir karakter alır. Bazı yabancılar için huzursuzluk devam edebilir. Seçicidir. Oturabildiği anlarda, fiziksel faaliyetler artar, gözler daha fazla açılabilir, nabız sağlamlaşır ve solunum daha hızlı olur. Oturduğunda daha geniş bir sosyal mekanı kontrolü altına alır ve bu, çocuk emeklemeye başladığında daha genişleyecek ve 1 yaşını aştığı sıralarda yürümeyi öğrendiği vakit daha da artacaktır.	<ul style="list-style-type: none"> Birçok yeni ses çıkarır. Bu durum günden güne artar ve çeşitlenir. İnsan seslerine karşı yaptığı tepki daha manalıdır ve duruma uygun olduğu görülür. Konuşma organları kelime benzeri sesleri henüz meydana getiremez. Ancak çocuk civıltılarındaki artan çeşit, gerçek konuşmaya doğru atılmış büyük bir adımdır.

4-36 AY ARASINDAKİ GELİŞİMİ İZLEME VE ETKİLEŞİM ÖNERİ ÇİZELGESİ (Sandström-Eracar)

28 HAFTALIK

FİZİKSEL

- Çocuk oturan bir insan halini alır, sandalyesinde sadece ufak bir destekle oturmayı becerebilir.
- Sinir sistemi iyi gelişmiş ve işleyiş bakımından bağlantılıdır, çocuk çeşitli nesnelere aktif bir şekilde eliyle idare edebilir.
- Çocuk nesnelere değişik biçimde yakalama heyecanını yaşar; bir nesneyi elinde tutabilir ve ağzına götürülebilir.
- Baş parmağının kullanılmasıyla yakalama tekniği gelişmiştir.
- Çocuk aynı zamanda bir nesneyi bir elinden diğerine geçirebilir.
- Çocukta dış dünyaya karşı merak bu oyun benzeri eylemlerinde kendini gösterir.

İHTİYAÇLARINI TAKİP ETMEK, GEREKTİĞİNDE DESTEK OLMAK, İLGI DUYABİLECEĞİ NESNELER VE OYUNCAKLARLA EŞLİK ETMEK GELİŞİMİNE KATKI SAĞLAR.

BİLİŞSEL

- Bilişsel süreçler daha aktif hâle gelir. Yaptığının farkındadır.
- Ara sıra bir nesneyi bir elde tutabilmek, büyük bir ilerlemedir. Bu ona sevinç verir.
- Kendi başına çevresini keşfetmeye başlar.
- Kendisine verilen bir nesneyi evirir, çevirir, değişik açılardan inceler, ağzına götürür, yeniden inceler.
- Bazen bu gibi faaliyetler uzun sürer.

YETİŞKİNLERİN BU DURUMU GÖZLEMLEMESİ, FARKINDA OLMASI GEREKİR.

GEREKMEDİKÇE MÜDAHALE ETMEDEN BEĞENİ VE HAYRANLIK BELİRTMEK FAYDALI OLUR.

SOSYO-DUYGUSAL

- Kendi kendine yetme hali meydana gelir.
- Çocuğun etrafındaki insanlar için sarfedilecek zamanı yoktur. Kendi ihtiyaçlarının farkındadır.
- Çocuk 28 haftalıkken oturabilir, 18 aylıkken gezebilir, fakat bu evrelerin ikisinde de kendi keşif faaliyetleri ile meşguldür.
- Bu tarzda kazanılan tecrübe, daha elverişli sosyal ilişkiler için önemlidir.

BU EVREDE ÇOCUĞUN KENDİ İHTİYAÇLARINI KEŞFETMESİNE FIRSAT VERMEK İÇİN ONU DİKKATLE TAKİP ETMEK, BAZEN SESSİZCE İZLEMELER, TEHLİKELİ BİR HAREKET OLMADIKÇA MÜDAHALE ETMEYEREK GÖZLEMLEMEK ÖNEMLİDİR.

DİL

- Seslendirme ve “ma” ile “da” gibi kelime formasyonunun başlangıçları görülür.
- Tüm ses birleşimleri belirli zamanlarda ve belirli şartlarda oluşmaktadır.
- “ma”, “da”, “ba”, “Innn” gibi sesleri durumlara bağlantılı çıkarır. Kendini ifade etme çabası gibidir.

BEBEĞİN BU ÇABASINI DİKKATE ALMAK, HANGİ DURUMDA HANGİ İHTİYACI İFADE ETMEYE ÇALIŞTIĞINI ANLAMAK DİL GELİŞİMİ İÇİN ÖNEMLİDİR. ANCAK AŞIRI TEPKİLERLE KARŞILIK VERMEK KORKU VE KAYGI DUYMASINA NEDEN OLUR. EBEVEYNİN DİKKATİ VE SÜKUNETİ ÖNEMLİDİR.

4-36 AY ARASINDAKİ GELİŞİMİ İZLEME VE ETKİLEŞİM ÖNERİ ÇİZELGESİ (Sandström-Eracar)

40 HAFTALIK

FİZİKSEL

- Çocuk uyanırken sırt üstü uzanmaktan hoşlanmaya başlar.
- Vücudunu sola, sağa kaydırarak kendi kendine oturabilir.
- Ayağa kalkabilir ve herhangi bir dayanağa tutunarak istikrarsız, düşecek gibi ayakta durur.
- Çocuk bedenini dış taraflarını daha iyi idare edecek durumdadır.
- Bacaklar gövdeyi taşıyacak kadar kuvvetlidir, ancak vücuttaki denge zayıftır.
- Rahatça oturabilir, vücudunu döndürebilir ve düşmeden bir yana eğilebilir.
- Yüz üstü yatarak oturabilir, yerde sürünerek ilerleyebilir veya emekleyebilir.

YUVARLANIRKEN DÜŞME TEHLİKESİNİN OLDUĞU BİR EVREDİR. BU DURUM İÇİN ÖNLEM ALMAK, AMA HAREKET ETMESİNE ENGEL OLMAMAK ÖNEMLİDİR. KUCAKTA OTURUKEN DE HAREKET İHTİYACI İÇİNDE OLUR. ONA ENGEL OLMAK ÖFKELENMESİNE NEDEN OLACAKTIR.

BİLİŞSEL

- Çocuk süt içerken, dudaklarını annesinin memesine veya şişeye daha uyum sağlamış hâle gelir.
- Yemek yerken dil, daha işe yarar bir tarzda hareket eder, hoş gitmeyen besini tükürme işini daha iyi becerir.
- Nesnelere baş parmağı ile işaret parmağı arasında tutabilir.
- Nesnelere ağıza götürme alışkanlığı zayıflamaya başlar ve buna karşılık bunları görme yolu ile inceler veya hassas olan parmak uçları ile yoklar.
- Dikkatini daha iyi yoğunlaştırabilir ve iki nesneye birbiri ardınca bakabilir.

GELİŞMEKTE OLAN BECERİ KABİLİYETİNİ CİDDİYE ALMAK ÖNEMLİDİR. İHTİYACINI TAKİP ETMEK VE ONUN İHTİYACINA GÖRE TEPKİ VERMEK GEREKİR. NESNELERİ İNCELERKEN DIŞ DÜNYA VE EŞYA HAKKINDA BİLGİ TOPLAMAKTADIR. BU İLGİ DAHA SONRA ŞEKİL, RENK, AZLIK, ÇOKLUK, ÜST, ALT, ÖN, ARKA, YAN GİBİ KAVRAMLARI ÖĞRENMESİNDE ZEMİN OLUŞTURACAKTIR. ÖRNEĞİN, YEMEK İSTEMEDİĞİ BİR BESİNİ İLLAKİ YEDİRMEMEYE ÇALIŞMAK DOĞRU DEĞİLDİR. ÇÜNKÜ İSTEYİP İSTEMEDİĞİNİ AYIRT ETMEYE VE BUNU HAREKETLE İFADE ETMEYE ÇALIŞMAKTADIR.

SOSYO-DUYGUSAL

- Çocuk etrafındakilere karşı merak duyar.
- Aynada kendini görünce tebessüm eder.
- Yabancılardan çekinir ve korkar.

BENLİK DUYUMUNUN ÖN BELİRTİLERİ OLAN BU ÖZELLİKLER KENDİ VE DİĞERLERİNİN AYRIMINA VARMAYA BAŞLADIĞINDA ORTAYA ÇIKAR. BU AŞAMADA ONA İSMİYLE HİTAP ETMEK, HAKKINDA KONUŞURKEN ÜÇÜNCÜ TEKİL ŞAHIS "O" DİYE KONUŞMAK ÖNEMLİDİR. ANNE ÇOCUĞA "ANNEM" VEYA "ANNECİĞİM" DEMEMELİDİR. AYNI ŞEKİLDE BABA VE DİĞER YAKINLARI DA BU ŞEKİLDE UYARMAK ÖNEMLİDİR. ÇOCUKLA "ANNECİĞİM", "BABACIĞIM", "DAYICIĞIM" GİBİ İFADELERLE KONUŞMAK BENLİK GELİŞİMİNİ VE NESNEDEN AYRIŞMAYI GECİKTİRMEKTEDİR.

DİL

- Bu yaşta çocuk bir - iki kelime söyleyebilir.
- Çocuk, adı söylenince farkında olur ve bakar. Yapmaması gereken şeyler için "hayır,hayır!" gibi müdahalelere tepkide bulunur. Uyum sağlar.

BU AŞAMADAKİ BİR ÇOCUĞA YAPILACAK MÜDAHALELER ÇOK BÜYÜK ÖNEM TAŞIR. GERÇEKTEN KENDİ İÇİN ZARARLI VEYA TEHLİKELİ OLMADIKÇA EYLEMLERİNE ENGEL OLMAMAK GEREKİR. YETİŞKİNLER DÜNYASINA KENDİNİ İFADE ETMEYE HENÜZ BAŞLAMIŞ OLAN ÇOCUK, EYLEMLERİYLE VE TEPKİLERİYLE BİR BAKIMA KONUŞMAKTADIR. DİL GELİŞİMİNİN İLERLEMESİ ÇIKARDIĞI KELİME VE SESLERİ ANLAMAYA ÇALIŞMAKLA DESTEKLENİR, ANCAK BİR ŞEYLERİ SÖYLETMEYE ÇALIŞMAK ONA FAZLA YÜK YAPABİLİR. KORKUP KAPANMASINA YOL AÇABİLİR.

4-36 AY ARASINDAKİ GELİŞİMİ İZLEME VE ETKİLEŞİM ÖNERİ ÇİZELGESİ (Sandström-Eracar)

12 AYLIK

FİZİKSEL

- Yürümede ustalaşır.
- Hareketlerini belirli bir amaca yönelik ve uyumlu bir şekilde yapmaya başlar.
- Emekleme, hareket etmek için çocuğun kullandığı tipik araçtır.
- Çocuk, elleri ve dizleri üzerinde ama aynı zamanda elleri ve ayak tabanlarıyla emekleyebilir.
- Bu çocuğun ayağa kalkıp yürümesinden önceki son aşamadır.
- Çocukta fazlaca yürüme arzusu vardır ve düşmeden önce kısa bir an ayakta kalabilir, hatta dayanacak bir şey varsa ayağa kalkabilir.
- Yakalama hareketi çocukta, bir yetişkindeki maharet seviyesine yaklaşır, çocuk eşyayı elinden bırakırken kaslarını yerinde kullanmaya başlar.
- Çocuk yemek yemek için parmaklarından faydalanmaya başlar.

HAREKET EDEBİLDİKÇE BU ARZUNUN ARTTIĞI GÖRÜLÜR. AİLELERİN BU ZAMANLARDA DAHA DİKKATLİ OLMASI GEREKLİDİR. ÇOCUĞUN BAŞINA BUYRUK HALLERİ GELİŞİMİN BELİRTİSİDİR. MÜDAHALELER ONU KORUMA VE DESTEKLEME YÖNÜNDE OLMALIDIR. TEHLİKEYE KARŞI KORUMA AMAÇLI ÖNLEMLERİ ONDA ENGELLENME DUYGUSU YARATIRSA ASİLEŞME EĞİLİMİ KİŞİRTİLMİŞ OLUR. KABULLENDİĞİNDE PASİF BİR KİŞİLİK ÖZELLİĞİ GELİŞTİREBİLİR.

BİLİŞSEL

- Şekiller ve sayılara ilgi ve anlayışının arttığı görülür.
- Çocuk için yuvarlak nesnelere çok büyük bir ilgi kaynağıdır.
- Çocukta mekan kavramının daha ilerlemiş bulunduğu görülür.

RENKLİ GEOMETRİK PARÇALAR, SES ÇIKARAN VE DÖNEN ELLERİYLE KAVRAYABİLECEĞİ BÜYÜKLÜKTE LEGOLAR VEYA MARANGOZ ATÖLYESİNDEN ARTMIŞ TAHTA PARÇALARI OLDUKÇA FAYDALI OYUN NESNELERİDİR.

YAPILANMIŞ OYUNCAKLAR ÇOCUĞUN YARATICILIĞI İÇİN DAHA KISITLI BİR İMKAN VERMEKTEDİR. GEOMETRİK ŞEKİLLİ CİSİMLER BU AŞAMADA BEKLENEN GELİŞİMİ DESTEKLER.

ARABA, KAMYON, BEBEK GİBİ OYUNCAKLARA ANLAMINA UYGUN OLMAYAN ŞEKİLDE TEPKİ VERECEKTİR. ÖRNEK VERİLİRSE; OYUNCAĞI YERE VURUP ÇIKARDIĞI SESLE İLGİLENMEK GİBİ.

SOSYO-DUYGUSAL

- Çocuk ailenin merkezi hâline gelir.
- Gelişigüzel tekrarladığı eylemler, yaptığı şeyler etrafındakilerin dikkatini çeker ve onları eğlendirir. Bu onun hoşuna gider ve beğenilen şeyleri tekrarlamaya çalışır.
- Bu durumlar, çocukta egonun uyanmakta olduğunu gösterir.
- Bu yaştaki çocuk "Ce!" oyunundan çok hoşlanır.
- Çocuğun duygusal ifadesi zenginleşmiştir ve korku, huzursuzluk, küsme, kıskançlık, sevgi ve sempati ifade edilen davranış şekilleri daha belirgin bir hal alır.
- Aynı zamanda çocuk başkalarının heyecanlarını daha iyi anlayabilir ve heyecanlı bir şekilde onlara uymak ve onları etkileme arzusu gösterir.
- Dışarı çıkıp gezme ihtiyaç ve isteği çoğalır. Bunu ifade eder (atta gitmek gibi) fiziksel gücü ve sağlığı buna uygun hâle gelmiştir.
- Giydirildiği esnada giydirene yardım etme çalıştığı görülür.

BU AŞAMADA ÇOCUĞUN İŞ BİRLİĞİ İÇİNDE OLMA GAYRETİNİ CİDDİYE ALMAK GEREKİR. ONUN HEYECAN DUYDUĞU, İLGI GÖSTERDİĞİ, MERAK ETTİĞİ ŞEYLER İÇİN DESTEK GÖRMESİ, SOSYAL İLİŞİKLER İÇİN GÜVENLİ BİR ALAN YARATMASINA ZEMİN HAZIRLAR. EBEVEYNİN, ÇOCUĞUN İHTİYACINI GÖRMEDEN VE DAHA ÇOK KENDİ İHTİYACI İLE HAREKET ETMESİ ÇOCUĞUN GERİ ÇEKİLMESİNE NEDEN OLUR.

DİL

- 1 yaşındaki çocuk konuşmaya karşı büyük bir ilgi duyar.
- Tanıdığı kelimeleri tekrarlar, bir veya iki yeni kelime öğrenir.
- Verilen talimatlara uyduğu görülür, mesela kendisine "onu bana ver" deyince, elindeki nesneyi uzatır.

ETRAFINDAKİ YETİŞKİNLERLE TEMAS İSTEĞİ VE İHTİYACI DUYGUSAL GELİŞİMİN SONUCUDUR. SOSYALLIK BU ZEMİNDE İLERLEYECEKTİR. İŞ BİRLİĞİNE AÇIKTIR. SOSYAL TEMAS VE OYUNLARINA KATILMAK, BAZEN DE ONUN GELİŞTİRDİĞİ OYUNA KÜÇÜK BİR KATKI İLE DÖNÜŞTÜRMEK MÜMKÜN OLUR. ŞARKILAR, TEKERLEMELER DİL GELİŞİMİNİ DESTEKLEYECEK ARAÇLAR OLABİLİR.

4-36 AY ARASINDAKİ GELİŞİMİ İZLEME VE ETKİLEŞİM ÖNERİ ÇİZELGESİ (Sandström-Eracar)

18 AYLIK

FİZİKSEL

- Bir çocuk, 12-18 aylıkken genel olarak yürümeye başlar.
- Bu tarihten itibaren iki küple bir kule yapabilecek el ve göz ortak işleyişini kazanmıştır.
- Giyilmesi kolay elbiseleri giyebilir.
- Artık çocuk, genel kas idaresinin arttığı bir evrededir. Bunun farkındadır.
- Bu evre esnasında çocuğun ayakta durma postürü o derece kuvvetle duruma hakimdir ki bunun meydana getirdiği psikolojik neticeler kolaylıkla gözden kaçmaktadır.
- Daha bağımsız, daha olgun ilk çocukluk dönemine girmektedir.
- Ayakta iken hareket etmeye başlar.
- Bir yaşındaki bir çocuk, bir topu yuvarlayabilir, 1 yaş 6 aylık bir çocuk ise topu atmaya çalışır.

BU EVREDE TEHLİKELİ EYLEMLER VE NESNELERLE TEMASTAN KORUMAK ÖNEMLİDİR. ANCAK SON ANA KADAR DA HAREKETİNE İZİN VERMEK VE MERAKINA DA SAYGI DUYMAK GİBİ İNCE BİR ÇİZGİDE DURULMALIDIR.

ENGELLENMENİN NEDENİNİ ANLAYAMAZ VE HIRÇINLAŞIR, ISRAR EDER. O SIRADA İHTİYACI ANLAMAK VE O İHTİYACI BAŞKA BİR YOLDAN GİDERMEK ÖNEMLİDİR.

BİLİŞSEL

- Bazı şekilleri ayırt etmeye başlar ve yuvarlak şekillere karşı ilgi göstermektedir.
- Bir durumun ya da olayın gerçekleştiği çevre ve koşullarla olan ilişkilerini göz önünde bulundurur ve ilişkileri dikkate almaya başlar.
- Birçok nesnenin nerede bulunduğunu bilir ve onların yerlerini gösterebilir.
- Yatay kavramından önce gelen düşey kavramı çocukta artık yerleşmiştir. Çocuğun karalamaları daha ziyade düşey çizgilerden ibarettir.
- Kule inşasının yerine küpleri birer birer yan yana koyarak duvar inşaa edeceği ana kadar çocuk yatay çizgiler çizemez.

KALEM, KAĞIT VE ZARARLI KİMYASALLARI İÇERMİYEN BOYA MALZEMELERİ OYUN HAMURU, YIRTABİLECEĞİ KAĞITLAR, ÖZELLİKLE ÜÇ ANA RENKTE –KIRMIZI –MAVİ –YEŞİL GEOMETRİK PARÇALAR, (ÜÇGEN-DAİRE-KARE) BU AŞAMADA BİLİŞSEL GELİŞİMİN DESTEKLENDİĞİ OYUNLAR İÇİN DEĞERLİDİR.

HER RENK VE ŞEKİLDEN BÜYÜK ORTA VE KÜÇÜK BOYUTLARIN OLMASI DA ZİHİNSEL GELİŞİMİNE KATKI SAĞLAYACAK OYUNLAR İNŞA ETMESİ İÇİN ÇOK İŞE YARAR.

SOSYO-DUYGUSAL

- Kendisini başkalarından daha iyi bir şekilde ayırabilir ve “benim, senin” fikrini anlamaya başlar.
- Çocuk bu evrede sabırsızdır, istediği şeyin derhal verilmesini ister ve çoğu zaman kendisinden bir şey istenildiğinde tam bunun aksi şekilde hareket eder.
- Ani değişiklikler ona tehlikeli gelmektedir, bundan dolayı çocuk bunlardan sakınır.
- Saldırganlıktan ziyade kendini korumak için cüretkar hareket eder ve itaat etmez.

BU ÖZELLİKLER DUYGUSAL VE SOSYAL GELİŞİMİN ÇOK ÖNEMLİ BİR EVREDE OLDUĞUNU GÖSTERİR. ÖZERK HAREKETLER YAPABİLMESİ HER ŞEYİN NEDENİNİ ANLADIĞINA İŞARET ETMEZ. ÖZELLİKLE MÜDAHALE, ENGELLEME, YÖNERGE VERME GİBİ DURUMLARDA SABIRLI VE DİKKATLİ OLMAK, SAKİN OLMAK EBEVEYN İÇİN ÇOK ÖNEMLİDİR. ÇÜNKÜ ÇOCUK GÖRÜNÜŞTE BİLİNÇLE HAREKET EDER, AMA ONUN BİLİNCİ HENÜZ YETİŞKİNİN BİLİNCİ GİBİ DEĞİLDİR. NEDEN ENGELLENDİĞİNİ ANLAMAZ. DUYGUSAL OLARAK RAHATSIZ OLUR. ÖFKELENİR VE SALDIRGAN DAVRANIŞLAR GÖSTEREBİLİR. BU DURUM SOSYAL İLİŞKİLERİNDE İSTENMEYEN BİR GELİŞMEYE YOL AÇABİLİR. ÇOCUK YA ASİ YA DA PASİF BİR KİMLİK GELİŞTİRİR.

DİL

- Hem anlama, hem de başkalarıyla fikir alışverişinde bulunma yönünden gelişmiştir.
- Kelime dağarcığı zenginleşmiştir, çocuk bunları daha yerinde kullanabilecek hâle gelmiştir.
- Çocuk jestler yaparken kelimeler söyler ve kelimeleri yavaş yavaş jestlerin yerini alır.

4-36 AY ARASINDAKİ GELİŞİMİ İZLEME VE ETKİLEŞİM ÖNERİ ÇİZELGESİ (Sandström-Eracar)

2 YAŞ

FİZİKSEL	BİLİŞSEL	SOSYO-DUYGUSAL	DİL
<ul style="list-style-type: none"> Vücudun iradesi çok daha yerindedir ve çocuk büyük güçlük yaşamadan yürür. Başkasının yardımı olmaksızın merdiven iner ve çıkar. Sıçramak, dans etmek ve elleri çırpma sevinç ifadesinin tipik tarzlarıdır. Parmak kasları daha gelişkindir. Çocuk kaşığı doğru şekilde tutar ve ağzına ustaca götürür. <p>FİZİKSEL GELİŞİMİN DİĞER ALANLARDAKİ GELİŞMELERLE PARALELLİĞİ AKILDA TUTULMALIDIR. FİZİKEN YAPABİLDİĞİ HAREKETLERE NEYİ NİÇİN YAPTIĞINI BİLMEK DE YÜZEYSEL OLARAK EŞLİK EDER.</p> <p>KENDİ KENDİNE YEME BECERİSİ İÇİN DESTEK OLMAK, SABIRLA VE KEYİFLE YEMESİNİ BEKLEMEN GEREKİR. "YEDİRME" EYLEMİNDEN KAÇINILMALIDIR. BU EYLEM ÇOCUĞU PASİFLEŞTİRİR.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Gözlem ile davranış arasındaki oluşan etkileşim daha güçlüdür. Ellerin ve gözün iş birliği çevreye uyum içinde hareket edebilmesini kolaylaştırır. Dikkat artmıştır. Çocuk küplerle kule yapmaya devam eder, şimdi altı küpe kadar çıkmıştır. Küpleri yatay şekilde sıralamaya zaman zaman devam edebilir. <p>OYUNLARINA EŞLİK EDERKEN ONUN YÖNELİMLERİNE DİKKAT ETMEK ÖNEMLİDİR. BAZEN ANLAMSIZ GİBİ GÖRÜNEN BİR EYLEM ONUN İÇİN ÇOK ÖNEMLİ BİR DİŞAVURUM OLABİLİR. BU YAŞTA ÇOCUKLAR KENDİLERİNİ OYUNLARLA İFADE EDERLER.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Hala kendisi ile çok meşguldür, bununla beraber diğer insanlar, kendisi için ilgi çekici bir hâle gelmeye başlar. Oyun faaliyetleri daha çok çocuğun kendi kontrolünde ve yönlendirilmesinde devam eder. Çocuk ailenin diğer bireylerinin varlığından haberi olduğunu değişik şekillerle ifade eder. Bazen oyuncaklarını daha sonra yine onlara sahip olacağını bilerek sakladığı görülebilir. Yönergelere istekle karşılık verir ve takdir edildiğinde mutlu görünür. Çocuk çekingen bir tutumla sosyal açıdan bir dışa dönüklük arasında gidip gelmektedir. Çocuk sosyal öncesi safhadan, sosyal safhaya geçmektedir. <p>SOSYAL İLİŞKİLERİ GÖRÜNÜR ŞEKİLDE ARTAR. BU EVREDE İNSANLARA YÖNELMEYE BASLAR. BU DURUM KAYGILANMA EĞİLİMİNİ DE BERABERİNDE GETİRİR. KENDİLİĞİNDEN YAPTIĞI HER EYLEM, HER OYUN, SÖYLEDİĞİ HER KELİME ONUN İÇİN ÇOK ÖNEMLİDİR. KONUŞMA BAŞLADIĞI İÇİN ONA MANTIKLI OLDUĞUNU DÜŞÜNDÜĞÜMÜZ UYARI VE ÖNERİLERDE BULUNMAYA KALKMAK HATALI OLUR. ONU TAM OLARAK ANLAMISIZ OLAMAYIZ GENELDE.</p> <p>OYUNLARINDA BAZEN SERT VE AGRESİF TUTUMLAR OLABİLİR. TERS GİDEN DURUMLARLA İLGİLİ SÖZE DÖKEMEDİĞİ VE İÇE ATTİĞİ ÖFKE OYUN ARACILIĞI İLE DEŞARJ OLUR. BUNUN OYUN OLDUĞUNU BİLMEK VE BUNU CİDDİYE ALMAK ÇOK ÖNEMLİDİR. OYUNUN GÜCÜ ÇOCUĞU PSİKOLOJİK TRAVMATİK ETKİLERİN YÜKÜNDEN KURTARMAKTADIR.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Çocuğun dili önemli ölçüde gelişmiştir. Kelime dağarcığı son altı ayda sahip olduğundan yaklaşık on kat daha gelişmiştir (genellikle iki yüz ya da daha çok kelime). Çocuğun cümlelerinin çoğu hala bir kelimedenden ibaret olmamasına rağmen artık dil işe yarar bir istek aracı olmuştur. İki bazen üç kelimedenden ibaret cümleler kurulduğu nadiren görülür. Çocuğun dilinde şahıs zamirleri, "benim", "bana", "siz", "ben" şeklinde bir sıra ile meydana gelir. "Biz" kelimesi üç yaşından önce nadiren kullanılır. <p>DİL GELİŞİMİ ÇOCUĞUN OYUNLAR ARACILIĞI İLE KENDİNİ İFADE EDEBİLMESİNE DE BAĞLIDIR. OYUNLARI İÇİN YETERİNCE ALAN AÇILMIŞ İSE OYUN DAVRANIŞLARIYLA BAŞLAYAN SEMBOLLEŞTİRME DİLE YANSIR. ESASEN BİRER SEMBOL OLAN KELİMELER İLE KENDİNİ İFADE ETMEYE CESARETİ ARTAR.</p>

4-36 AY ARASINDAKİ GELİŞİMİ İZLEME VE ETKİLEŞİM ÖNERİ ÇİZELGESİ (Sandström-Eracar)

3 YAŞ

FİZİKSEL	BİLİŞSEL	SOSYO-DUYGUSAL	DİL
<ul style="list-style-type: none"> Çocuktaki fiziksel hareketler, daha emin bir karakterdedir. Çocuk merdivenden inip çıkma işini iki ayağını her basamağa koymadan yapabilir. Daha uyumlu bir şekilde hızını artırabilir ve azaltabilir. Çocuk çizgi çizme işinde daha başarılıdır ve çizgileri daha çeşitlidir. Üç yaşındaki bir çocuk, normal olarak bir adam çizemez; bu bir sene kadar sonra görülür. Çocuk bir kağıt parçasını enine, boyuna katlayabilir ama kendisine gösterilse de köşegenel olarak katlayamaz. <p>BU BİLGİLER, ÇOCUKTAN NELER BEKLEMİYİZ GEREKTİĞİNE DİKKAT ETMEMİZİ SAĞLAR. AYRICA, HENÜZ GELİŞEMİYŞ YETİLERİNİN YAŞINA UYGUN OLUP OLMADIĞINI ANLAMAMIZA YARDIMCI OLUR.</p> <p>ÇOCUĞUN NELERİ YAPABİLDİĞİNE VE YAŞINA GÖRE NELERİ YAPAMADIĞINI GÖRMEK BÜYÜME VE SINIR SİSTEMİNİN GELİŞİMİ HAKKINDA BİLGİ VERİR.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Çocuk çevresindeki dünyayı ve olayları anlamaya ve yorumlamaya başlar ve çocuğun algı gücünün sadece arttığı değil daha da geniş ve güçlü bir etkiye sahip olduğu görülür. Çocuk daire, kare ve üçgen biçimindeki tahta parçalarını, karşılığı olan deliklere rahatlıkla koyabilir. Farklı öğeleri (düşünceler, nesnelere, deneyimler vb.) bir araya getirip anlamlı bir bütün oluşturmaya başlar. Olaylar ve durumlar veya kişiler hakkında edindiği bilgilerle çıkarsamalar yapabilir. Birçok durumda muhakemesini kullanabilir. <p>BU YAŞTAKI ÇOCUĞUN BİLİŞSEL İŞLEYİŞ BAKIMINDAN TEMELİ TAMAMLANMIŞTIR. DAHA SONRAKİ YAŞLARDA EDİNECEĞİ HER TÜR BİLGİ BECERİ VE EYLEMLERİ BU YAŞA KADAR OLAN ZEMİNİN AKSAMASIZ VE YETERLİ OLMASINA BAĞLI OLACAKTIR. KONUŞMALARINDA CİDDİYE ALINMAK, KENDİNE OLAN GÜVENİ ARTIRIR. ODASI, GİYSİLERİ OYUNCAKLARI VE HER TÜR EŞYASI HAKKINDA YAPILACAK İŞLEMLERDE KENDİ FİKRİNİN DE DAHİL EDİLMESİ ONU SAĞLIKLI BİR YETİŞKİNLİĞE HAZIRLAR.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Üç yaşındaki çocuk yeni dostluklar edinmek ister ve bir başkasının gözüne girmek için sahip olduğu bir şeyini (oyuncağını) ona verebilir. Bu yaşlarda görülen ani hiddet davranışı eşyaya yönelmiştir. Çocuk "budala" diyerek bir sandalyeye vurabilir ya da yere düştüğünde "yaramaz yer" diyebilir. Korku özel nesnelere karşı da duyulabilir ve bu uzun zaman devam eder, ancak hayal gücünün artması ile korkunun gerçeğin dışına kaymasına sebep olur. Seslere, yabancı nesnelere karşı çocuğun duyduğu korku azalır, bunun yerine karanlıktan ve yalnızlıktan duyulan korku artar. Bu yaşta korkulu rüyalar görmek olağan bir haldir. <p>"BEN" KİMLİĞİNİN GELİŞİMİŞ OLMASI BEKLENİR. BENLİK BÜTÜNLÜĞÜ, KENDİ VARLIĞININ, CANLILIĞININ, SINIRLILIĞININ, EYLEMLİLİĞİNİN BİLİNÇLİ OLARAK FARKINDA OLUŞLA ORTAYA ÇIKAR. KENDİNİ DİĞERLERİNDEN VE NESNELERDEN FARKLI OLARAK TANIYABİLEN, PSİKOLOJİK DÜNYASINDA DIŞARIDAN GÖRÜNEMİYEN YAKINLIK UZAKLIK GİBİ ZIT DUYGULARLA BAŞ ETMEYE ÇALIŞIR. ASILIK VE İTİRAZCILIK HALLERİ DE KENDİNİ BAŞKALARINDAN VE ÖZELLİKLE ANNEDEN AYIRMA GAYRETİNİN GÖSTERGESİDİR. BAZI NESNELERDEN KORKU, ONLARA YÜKLEDİĞİ ÖFKESİNDEN KAYNAKLI OLUP ÇOCUKTA SEMBOLLEŞMENİN VARLIĞINI GÖSTERMEKTEDİR. EN ÇOK BU NEDENLE ASİ DAVRANIŞLARI HAKKINDA SABIRLI VE DİKKATLİ OLMAK, ONUN KENDİNİ AYRIŞTIRMASINA İZİN VERMEK ANLAMINA GELECEKTİR. PSİKOLOJİK BÜYÜME VE OLGUNLAŞMA İÇİN BUNA İHTİYACI OLDUĞU UNUTULMAMALIDIR. SADECE KENDİ SINIRLARINI AŞMASINA İZİN VERİLMEMELİDİR. BAŞKALARINA ZARAR VERME, KENDİNE ZARAR VERME GİBİ DURUMLARDA ONU NET BİR ŞEKİLDE DURDURMAK VE SAKİNCE DURUM HAKKINDA YATIŞTIRMAK GEREKİR.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Artık çocuk, sınıflandırabilir, eşleyebilir ve karşılaştırabilir. Nesnenin ne olduğu ve isimleri hakkında çocuğun sorduğu sorular, çevresindekilere, düzen ve sistem getirmek konusunda şiddetli bir arzu duyar. İki yaşındaki çocuk kelime öğrenir, üç yaşındaki çocuk bu kelimeleri kullanır. Kelimeleri fiillere, fiilleri kelimelere yakıştırır. Kelimeleri sembol olarak kullanma gücü muhakkak ki onu yetişkinlik sürecine girme yoluna sokar. <p>ÇOCUKLA ARTIK KARŞILIKLI KONUŞULABİLİR. EĞİTİMİ VE GELİŞİMİ İÇİN YAPILAN PLANLAR HAKKINDA BİLGİLENMESİ VE HAZIRLIKLI OLMASI GEREKİR. ARTIK BİR ÖZNE OLMUŞTUR. ÖZNE OLUŞUN EN ÖNEMLİ TARAFI BENLİĞİN FARKINDALIĞI VE KARAR VEREBİLME GÜCÜDÜR. ONA KARAR VEREBİLECEĞİ SEÇENEKLER SUNMAK, FİKRİNİ SORMAK, KONUŞMASINI CİDDİYE ALMAK, KESMEDEN DİNLEMEK, ASLA ALAYCI OLMAMAK GİBİ ONU YETİŞKİNLİĞE GÜVENLE HAZIRLAMANIN TEMEL UNSURLARIDIR.</p>

benimle oyunarsın?

"şimdi ve burada"

Psikolojik ve Sosyal Gelişim Aksamalarına Yönelik
Koruyucu ve Önleyici Sosyal Destek Programı

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI

Proje Paydaşı

HAYAT HOLDİNG

15 - 36 ay arası gelişimsel aksama riski taşıyan çocuğunuzda aşağıdaki belirtilerden bir veya birkaçını gözlemliyorsanız ya da otizm spektrum bozukluğu tanısı almış 8 yaşa kadar çocuğu olan ailelere yönelik psiko-sosyal destek hizmetinden faydalanmak istiyorsanız merkezlerimize başvurabilirsiniz.

BAŞVURU MERKEZLERİ

Ataşehir

Ataşehir Sosyal Hizmet
Merkez
0 (216) 577 57 43-44

Bayrampaşa

Bayrampaşa Gündüz
Bakım Rehabilitasyon
ve Aile Danışma
Merkezi Müdürlüğü
0 (212) 563 10 61

Beylikdüzü

Beylikdüzü Engelsiz
Yaşam Bakım
Rehabilitasyon ve Aile
Danışma Merkezi
Müdürlüğü
0 (212) 875 71 55

Esenyurt

Esenyurt Bakım,
Rehabilitasyon ve Aile
Danışma Merkezi
Müdürlüğü
0 (212) 699 05 43

Silivri

Silivri Sosyal Hizmet
Merkezi
0 (212) 731 61 64

Sultanbeyli

Sultanbeyli Gündüz
Bakım Rehabilitasyon ve
Aile Danışma Merkezi
Müdürlüğü
0(212) 592 92 04

Pendik

İstanbul Otizm Bakım
Rehabilitasyon ve Aile
Danışma Merkezi
Müdürlüğü
0 (216) 378 53 44